

GESIGNALEERD

Engels, Duits en Frans: schoolvak of levende taal?

Leerlingen die tijdens de lessen de vreemde talen horen en ook zelf gebruiken, ervaren dat vreemde talen niet 'zomaar' schoolvakken zijn, maar levende talen, die je van pas komen buiten het klaslokaal. Om een taal te laten leven is het gebruik van de doeltaal onontbeerlijk. Daarom worden in dit signalement twee recent verschenen artikelen belicht die veel aandacht besteden aan het gebruik van de doeltaal. Van het Franstalige artikel van Turnbull is op Internet ook een Engelstalige versie beschikbaar, op www.utpjournals.com/cmlr.

Turnbull, M. (2006). *Employons le français en français de base. La revue canadienne des langues vivantes*, 62, 4, 611-629.

Boiron, M. (2006). *Le français une langue à vivre et à partager. Le français dans le monde*, 348, 36-38.

Het artikel van Miles Turnbull (2006) staat volledig in het teken van het gebruik van de doeltaal als voertaal in de klas. Het artikel opent met enkele studies die laten zien hoe cruciaal gebruik van de doeltaal is voor de taalverwerving. Verder noemt de auteur onderzoek waaruit blijkt dat de meeste leerlingen ook willen dat hun docent de vreemde taal gebruikt.

Turnbull gaat uit van vijf soorten strategieën: maximaal gebruik van de doeltaal (bijvoorbeeld: de doeltaal direct vanaf de eerste les hanteren), leerlingen ondersteunen om de doeltaal beter te begrijpen (bijvoorbeeld: afbeeldingen gebruiken), leerlingen trainen in leer- en communicatiestrategieën (bijvoorbeeld: leerlingen moe-

ten niet elk woord willen begrijpen), leerlingen communicatieve taken in de doeltaal uit laten voeren (bijvoorbeeld: leerlingen in tweetallen laten werken), verantwoord en beperkt gebruik van de moedertaal (bijvoorbeeld: leerlingen zeker 20 seconden de kans geven om in de doeltaal te reageren, pas daarna mogen zij uitwijken naar de moedertaal). Het artikel draait om gebruik van het Frans, maar de strategieën lijken eveneens van toepassing op de andere vreemde talen.

Ook al is inmiddels veel geschreven over het onderwerp doeltaal-voertaal, een sterke kant van het artikel is dat het een snel overzicht geeft van de huidige inzichten. Het aantal praktische voorbeelden/adviezen is groot en levert wellicht nieuwe ideeën op. Leggen uw leerlingen bijvoorbeeld al een eigen dossier aan met plaatjes en foto's met het oog op hun vocabulaireverwerving? Raadplegen uw leerlingen tijdens de les wel eens een geïllustreerd woordenboek op Internet? Zijn uw leerlingen vertrouwd met clip art (le dessin par collage)?

Het artikel neemt veel werk uit de handen met verwijzingen naar online geïllustreerde woordenboeken en meertalige woordenboeken (zie de noten bij het artikel). Voor lijsten met nuttige uitdrukkingen die te gebruiken zijn als 'routines scolaires' en 'expressions pour participer à une activité de groupe' biedt de literatuurlijst allerlei aanknopingspunten; een mooie aanvulling op het overzicht dat op de site van onze eigen Vereniging te raadplegen is!

Ook het artikel van Michel Boiron (2006) hecht veel waarde aan het gebruik van de doeltaal, zodat de vreemde taal echt gaat 'leven': van schoolvak of 'dode' taal naar een 'levende' taal. Daarnaast zijn afwis-

seling in activiteiten en het gebruik van recent, authentiek materiaal zeer belangrijk. Volgens de auteur is het mogelijk direct vanaf de eerste les leerlingen aan de slag te laten gaan met authentiek taalmateriaal, omdat de moeilijkheidsgraad van een opdracht nauw samenhangt met de moeilijkheidsgraad van de bijbehorende taak. Zo kunnen beginners al in de eerste les naar een liedje in de doeltaal luisteren en tellen hoe vaak bepaalde woorden herhaald worden.

Het kiezen (of maken) van een taak met de juiste moeilijkheidsgraad vormt de kern van wat Boiron *Une pédagogie de la réussite* noemt. Het is aan de docent om die leeractiviteiten te organiseren die het leren van een vreemde taal interessant, nuttig én vooral haalbaar maken, zodat leerlingen gemotiveerd(er) raken. Het artikel bevat allerlei aanknopingspunten, tips, voorbeelden en een sitographie om deze aanpak gestalte te geven.

Een andere invalshoek van het artikel is een korte test die kan helpen om zicht te krijgen op het eigen didactisch handelen of dat van collega's. De test bestaat uit de volgende vragen:

- Hoe lang is de docent aan het woord en hoe lang de leerlingen?
- Wie werkt het hardst: de docent of de leerlingen?
- Welk tastbaar resultaat houden de leerlingen over na afloop van de les: wat hebben de leerlingen geleerd, wat hebben ze gemaakt?
- Hebben de leerling ook iets gezamenlijks tot stand gebracht?
- Heeft de docent zelf iets geleerd tijdens de les?

Tot slot, op het onderwerp 'activerende werkvormen' is Michel Boiron nader ingegaan tijdens het congres Frans dat door de sectie Frans van Levende Talen georganiseerd is op 16 en 17 maart j. l. in Noordwijkerhout. (CD)

Wat leren studenten van Content Based Instruction?

Maximaal gebruik van de doeltaal en gebruik van authentiek materiaal, genoemd in voorgaande besprekingen, staan ook centraal bij Content Based Instruction (CBI). Maar CBI gaat nog een stap verder. Hierbij staat niet meer het leren van de taal centraal, maar het leren van de inhoud (content). De aanname hierbij is dat een intensieve samenwerking tussen talendocenten en docenten van inhoudsvakken resulteert in een natuurlijke vorm van taalverwerving.

Inmiddels zijn veel artikelen verschenen die aangeven dat CBI taalverwerving kan stimuleren en vaak resulteert in een goed studieloopbaanperspectief. Als voordelen boven andere methodes worden onder andere genoemd de betere motivatie, grotere interesse, minder spreekangst en een minder kunstmatige scheiding tussen taalcursussen en inhoudscursussen.

De auteur van het hieronder genoemde artikel onderzocht de opbrengsten van een CBI programma waarbij studenten een cursus 'English as a Second Language' (ESL) combineerden met psychologie, sociologie, geschiedenis of verzorging. Zo moesten de studenten bijvoorbeeld het werkstuk voor het betreffende vak in het Engels schrijven en kregen ze daarbij begeleiding van de ESL-docent. Bovendien werd een sociale leeromgeving gecreëerd waarbij gezamenlijke activiteiten buiten de klas werden gestimuleerd. Resultaat was dat meer studenten slaagden, er minder absenties waren, er hogere cijfers werden gescoord, er meer tijd aan de studie werd besteed en dat studenten de leerboeken beter bestudeerden. Bovendien bleken studenten ook op de wat langere termijn te profiteren van de CBI aanpak.

In dit onderzoek gaat het over ESL studenten in de Verenigde Staten. Wat dat betreft is de

situatie, zeker wat Engels betreft, wat anders dan in Nederland. Toch bevat het artikel interessante aanknopingspunten en lijkt de aanpak toepasbaar binnen bijvoorbeeld projectonderwijs. (AT)

Bailin S. (2006). Content-based ESL instruction: Long-term effect and outcomes. *English for Specific Purposes*, 25, 420-437.

Met een mond vol tanden: spreekangst in een vreemde taal

De angst om geëvalueerd te worden in taaksituaties op school kan bij leerlingen spanning oproepen. De angst om te communiceren in een vreemde taal kan leiden tot slechtere prestaties of zelfs het vermijden van de doeltaal. Tegelijkertijd vormt de mondelinge toets een wezenlijk onderdeel van de examenprogramma's vreemde talen. De vraag wat oorzaak en wat gevolg is wordt in de literatuur verschillend beantwoord, maar dat angst samenhangt met slechtere prestaties lijkt onomstreden.

Het onderzoek van Jelena Djigunović (2006) heeft geprobeerd in kaart te brengen welke factoren de spreekdrempel in een vreemde taal kunnen verhogen. Daartoe werd de invloed onderzocht van onder andere gebruik van video en audioapparatuur en het maken van aantekeningen door de examiner. In twee kleinschalige studies legden studenten met Kroatisch als moedertaal een mondelinge examen in het Engels af. Als maat voor spreekangst in de vreemde taal onderzocht de auteur de taaluitingen van de desbetreffende studenten. Taaluitingen van angstige sprekers zouden zich onder meer kenmerken door meer pauzes, meer 'fillers' (het gebruik van standaardformules/taalbrokken om tijd te winnen), meer herhalingen, meer 'false starts' (onvolledige uitingen die afgebroken

worden). Ook werd gebruik gemaakt van vragenlijsten.

Uit de resultaten bleek, tegen de verwachting in, dat gebruik van audioapparatuur en video de spreekangst niet verhoogde. Leerlingen hadden duidelijk wel meer last van spreekangst in de situatie dat de examiner zichtbaar voor de student aantekeningen maakte tijdens het examen.

De resultaten van dit onderzoek zijn als voorlopig te kwalificeren: onderzoek waaraan grotere groepen studenten/leerlingen deelnemen is vereist. Ook is het verzamelen van andere gegevens nuttig, bijvoorbeeld door middel van hardop-denkprotocollen. Op basis van het huidige onderzoek zien docenten wellicht kans, voor zover zij dit nog niet doen, om het maken van aantekeningen tijdens de mondelinge toets in te ruilen voor andere middelen om de taaluitingen van leerlingen vast te leggen, bijvoorbeeld door videoregistratie. (CD)

Djigunović, J. M. (2006). Language anxiety and language processing. *EUROSLA Yearbook*, 6, 191-212.

Aanvulling & correctie

In het artikel van Ans van Nerkel, dyslexie en leren spellen in het Frans (verschenen in het vierde en laatste nummer van het Tijdschrift in 2006), wordt in de Tabel 1 'toujours' als spelfout gepresenteerd; dit woord is goed gespeld. De andere vormen in de tabel zijn wel fout gespeld (zoals de titel aangeeft).

Kopijvoorschriften Levende Talen Tijdschrift

- 1 Zend kopij naar Redactie Levende Talen Tijdschrift, Barbarossastraat 46, 6522 DN Nijmegen, e-mail LTT@levendetalen.nl.
- 2 Lever de tekst van uw bijdrage (gemaakt in een tekstverwerkingsprogramma) aan op diskette of als attachment per e-mail.
- 3 Probeer niet de tekst vorm te geven door gebruik van vette letters of kapitalen, centeren etc. Eventuele wensen met betrekking tot de opmaak kunnen op papier worden aangegeven. Maak geen gebruik van de voetnoot/eindnoot-optie, maar plaats noten aan het eind van het artikel. Gebruik divisies (-) alleen als koppeltaken of gedachtestreepje, niet als afbreektaken. Geef het einde van een alinea aan met een *harde return*. Het hele artikel dient links te worden uitgelijnd. Dit geldt ook voor de titel en tussenkopjes. Spring niet in met spaties of tabs. Plaats geen wittrengels tussen alinea's.
- 4 Voor artikelen geldt een maximumomvang van 3.000 woorden. De opbouw van een artikel is als volgt: auteursnaam/namen, titel, eventueel ondertitel, introtekst, het eigenlijke artikel, eventuele noten, literatuur, curriculum vitae. Geef paragrafen korte, kernachtige kopjes. Houd ook de titel van het artikel beknopt. Hanteer de spelling van het nieuwe Groene Boekje. Gebruik voor afkortingen van Nederlandse schooltypen en andere veel gebruikte afkortingen kleine letters, zonder afkortingpunten: vmbo, havo, vwo, havo, mvt, vto, mto enz. Gebruik enkele aanhalingstekens.
- 5 Lever samen met het artikel een samenvatting van maximaal 100 woorden in, bestemd voor publicatie op de website van Levende Talen.
- 6 Gebruik zo min mogelijk noten. Verwerk literatuurverwijzingen in de tekst door bijvoorbeeld na een citaat of verwijzing tussen haakjes de naam van de auteur en het jaar van publicatie te vermelden. Bijvoorbeeld: (Rijlaarsdam 1999). Geciteerde bladzijden worden als volgt aangegeven: (Rijlaarsdam 1999, 12-17)
- 7 De literatuurlijst dient alfabetisch gerangschikt te worden. Voorletters, lidwoorden e.d. die bij de auteursnaam/namen behoren, worden achter de naam geplaatst (bijvoorbeeld: Berg, A. J. van den). Na de auteursnaam/namen volgt tussen haakjes het jaar van verschijning (1999). Boek- en tijdschrifttitels worden gecursiveerd. Titels van tijdschriftartikelen worden niet gecursiveerd en niet tussen aanhalingstekens geplaatst. Titel en ondertitel worden van elkaar gescheiden door een punt. De naam van de uitgever komt na de plaats van uitgave; daartussen staat een dubbele punt. Enkele voorbeelden: Aarnoutse, C. (1998). Strategisch leesonderwijs. In Hacquebord, H. & Clemens, J. (Red.), *De kwaliteit van het leesonderwijs in Nederland* (pp. 45-59). Delft: Eburon. O'Malley, J. M., & Chamot, A. U. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: CUP. Salomon, G., & Globerson, T. (1987). Skill may not be enough: The role of mindfulness in learning and transfer. *International Journal of Educational Research*, 11, 623-637.
- 9 In het curriculum vitae (maximaal 70 woorden) kunnen vermeld worden: naam, titels, geboorteplaats en -jaar, opleiding, loopbaan, eerdere publicaties, huidige werkkring/bezigheden, nevenwerkzaamheden en correspondentieadres.